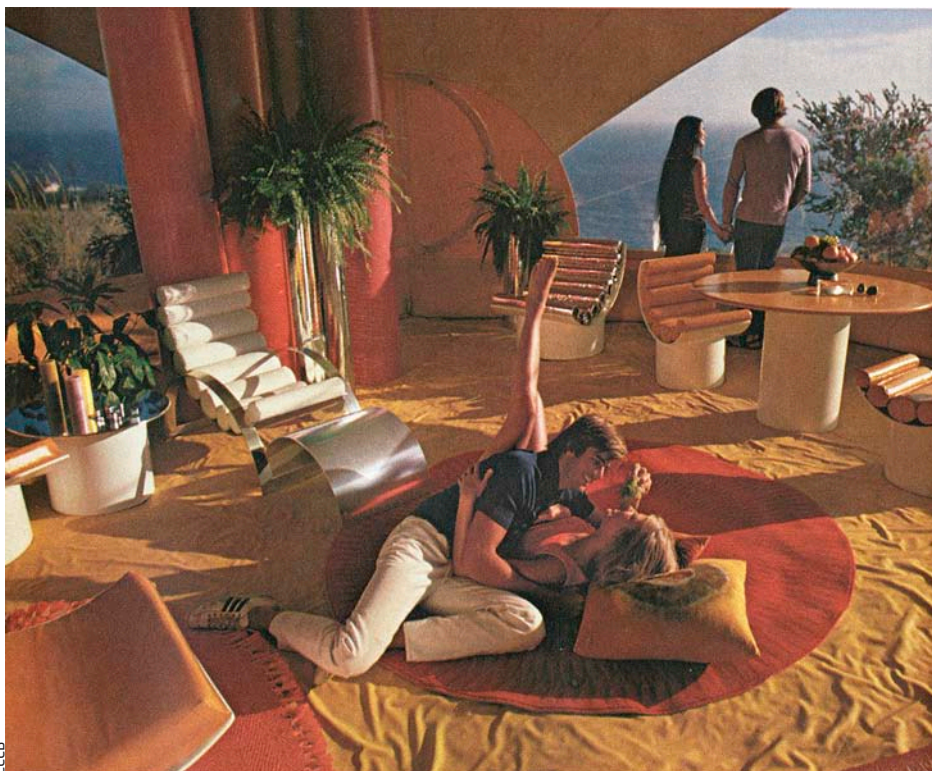

L'exposició del CCCB "1.000m² de disseny. Arquitectura i sexualitat" explora els espais en què es mou i s'ha mogut la sexualitat de la cultura occidental i el paper que tenen a l'hora de conformar i tipificar els rols i les pràctiques sexuals, posant de manifest la importància de l'arquitectura com a motor del disseny.

1.000m² de disseny

Aquesta *Bubble House*, que va aparèixer al número de la revista *Playboy* de l'abril de 1972, és un dels elements de l'exposició del CCCB.

Reportatge d'Àstrid Bierge

L'exposició del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona "1.000 m² de disseny. Arquitectura i sexualitat", que es podrà visitar fins al 19 de març, explora els espais per al sexe que s'han creat o ima-

ginat al llarg de la història occidental moderna, des del segle XVIII fins a l'actualitat. Mitjançant unes 250 peces, entre dibuixos i maquetes d'arquitectura, instal·lacions artístiques, audiovisuals, llibres i altres materials, l'exposició explora el →

→ poder que exerceixen els espais com a motor del desig i mostra com ha contribuït l'arquitectura al control dels comportaments sexuals. Així, l'exposició evidencia com la creació de certs parèntesis de resistència a allò que és normatiu neixen sobretot de l'arquitectura informal i de l'apropiació de llocs. També evidencia que la pràctica de l'arquitectura ha estat dominada per homes fins molt recentment i que, per tant, els espais proposats per al plaer s'han imaginat des del desig i la fantasia masculina.

Imaginant el sexe

Quan tenim una fantasia sexual acostumem a ubicar-la en un lloc. L'arquitectura, com a disseny físic de l'espai i com a atmosfera, és un dels pilars de les nostres fantasies. La nostra imaginació, tan plàstica, pot construir espais eròtics que ni tan sols existeixen però que reforcen el poder sexual de la fantasia. De fet, molts dels espais exposats a "1.000 m2 de desig" no s'han fet mai realitat, només s'han projectat amb paraules, maquetes o imatges. El recorregut de l'exposició comença amb aquestes ofertes especulatives d'arquitectes, pensadors, artistes i comunitats que han volgut incidir, mitjançant el control de l'espai, en els comportaments sexuals.

El segle XVIII és ric en utopies espacials i sexuals. Les elits europees consideraven París com la capital del llibertinatge, on només el temor d'agafar una malaltia venèria semblava justificar el manteniment de conductes virtuoses. Els desordres de París i l'amenaça de la sífilis constituïen uns problemes seriosos que el govern no semblava interessat a resoldre. L'escriptor francès Nicolas Restif de La Bretonne, que volia fer de la prostitució un afer d'estat, va respondre a la situació proposant una xarxa estatal de bordells que protegís la salut dels clients i les prostitutes. El model, descrit a la seva novel·la *Le Pornographe* (1769), consisteix a agrupar les dones públiques en establiments sotmesos a una reglamentació estricta, la Pornognomonía, amb la qual Restif trobava inevitable que s'extirpés el virus. Aquestes cases, que ell anomena Partenions –en grec, paradoxalment, "cases per a joves verges"–, se situen als barris aïllats de la ciutat. Proposa una espècie de monestir de l'amor per a noies joves que vivien en comunitat, protegides i educades per dones honestes. Tenen el dret de refusar un client i d'abandonar la professió en el moment que ho

desitgin i, si es queden embarassades, la comunitat es responsabilitza de les criatures.

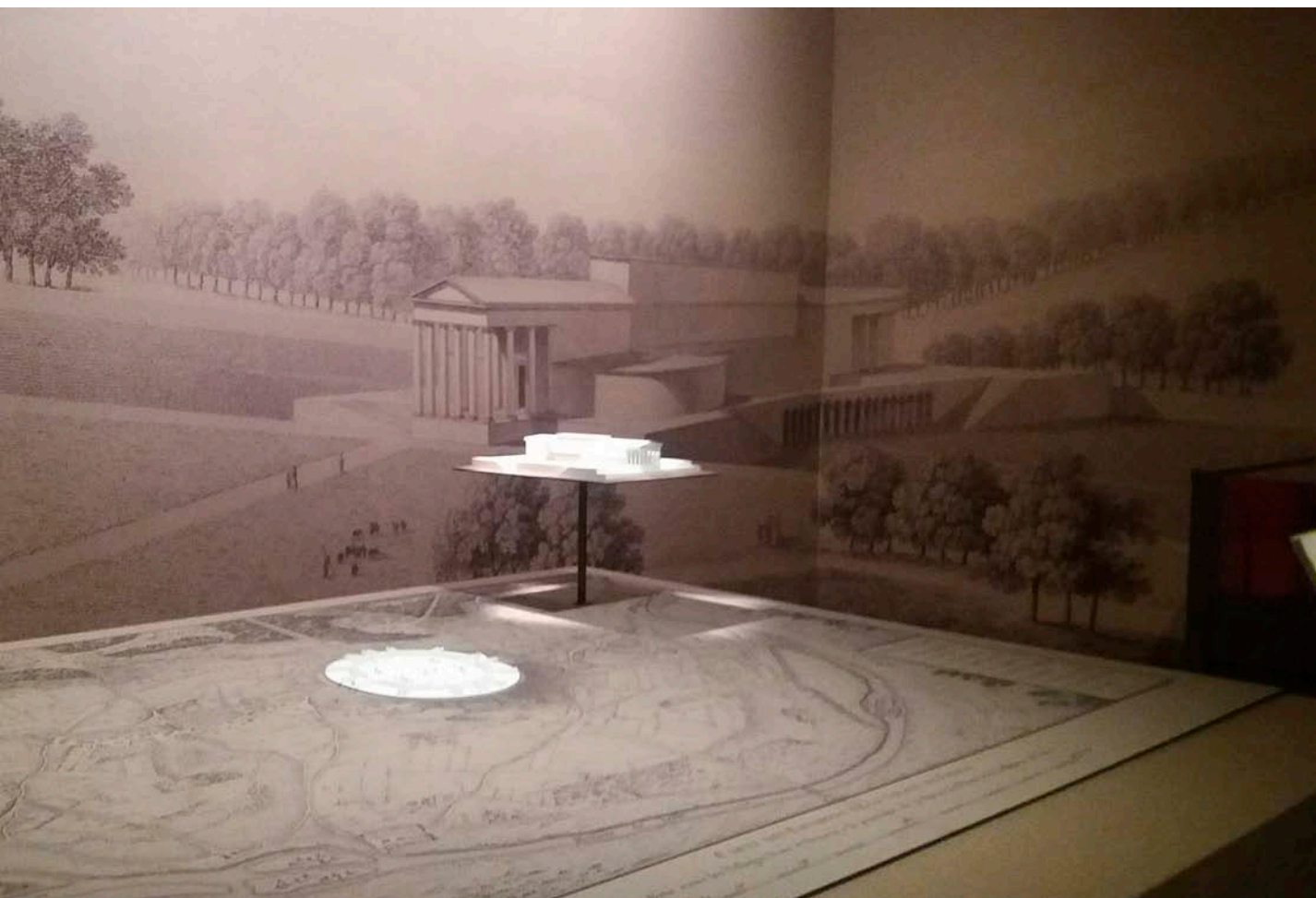
L'arquitecte francès Claude-Nicolas Ledoux, probablement influït per Restif, també estava convençut de la capacitat de l'arquitectura per transformar la societat i generar felicitat, i proposava una nova ètica sexual i l'autonomia dels sentits. "El que un Govern no s'atreveix a fer, ho afronta l'Arquitecte", va dir. Uns anys més tard que Restif publicés la seva novel·la, Ledoux va projectar el prototip d'un temple del plaer per a la seva ciutat ideal de la Saline de Chaux. A l'Oikema –així el batejaren–, s'hi arriba en una llarga passejada per un entorn romàntic, travessant l'immens bosc de Chaux i el riu fins a l'anomenat Val d'Amour. S'entra a la ciutat passant sota un pòrtic en forma de gruta, però l'Oikema és fora de la ciutat, en un entorn natural "d'encants seductors" que prepara els sentits. Una veritable apologia del plaer: "On sóc? El plaer irradia la seva resplendor, i l'imperi de la voluptuositat domina aquests indrets plens d'encant, a l'aurora del desig, que estén els seus raigs sobre una terra privilegiada". A l'exposició del CCCB se'n pot veure una representació. La planta té forma fàl·lica, però des de fora, en perspectiva, l'edifici la dissimula i fins i tot li dona un aire tranquil. "La serenitat d'aquestes parets amaga les agitacions de l'interior", diu Ledoux del seu temple hedonista.

El marquès de Sade també va construir la seva pròpia utopia de l'excés, amb una posada en escena narrativa que només es pot entendre des de la seva passió per l'arquitectura i les arts escèniques. Entre aquestes utopies, va imaginar una xarxa de trenta-dues cases de prostitució a París per a la qual va dibuixar tres versions que es poden veure a l'exposició. Són esquemàtiques però tenen anotacions molt concretes: aquí es folla en cony i boca, aquí s'assota amb tota mena d'instruments, aquí es comet l'assassinat, etc. Els llibres de Sade, a més, donen informació sobre els llocs de llibertinatge de París. La Societat dels Amics del Crim, descrita a *l'Histoire de Juliette*, s'inspira en els clubs pornològics, llocs secrets on es reunien els seguidors de la voluptat i la disbauxa per debatre i experimentar teories. A la novel·la també surten prostíbuls reals i fins i tot les cases luxoses situades a les barriades de París on es criaven galls dindi i altres animals per satisfer els plaers zoòfils.

A l'exposició també es reivindica una relectura del pensador francès Charles Fourier, que va proposar un programa de desenvolupament econòmic i de transformació social basat en el reconeixement i la satisfacció total de les passions individuals: un paradís sexual i de realització personal que va anomenar Harmonia. Aquesta utopia comunitària del plaer, radical i imaginativa, gira al voltant dels falansteris, unes cèdules d'ex-

Representació de l'Oikema, el temple del plaer que va projectar l'arquitecte francès Charles Ledoux per a la seva ciutat ideal de la Saline de Chaux.

plotació agrària i industrial en què les comunitats s'organitzen i treballen segons els seus gustos naturals o "manies". Entenia que l'arquitectura és l'únic camí possible per a la transformació social, i per mitjà d'aquests edificis, amb un programa detallat de responsabilitats laborals i jocs socials, eròtics, gastronòmics i estètics, coronava el Desig com a governador de la societat en la feina i en el lleure i desdibuixava els límits que els separen.

Les arquitectures sexuals del segle XVIII i principis del XIX estableixen certa continuïtat amb utopies més contemporànies, també explorades a l'exposició. Des del *modus vivendi* de les comunitats *hippies* fins als projectes visionaris de Nicolas Schöffer i de l'arquitectura radical del segle XX, com ara Ettore Sottsass, els grups Archigram i Superstudio, Rem Koolhaas OMA o el Taller d'Arquitectura de Ricardo Bofill.

Refugis llibertins

El segon capítol de l'exposició explora el poder que exerceixen els espais com a motor del disseny i analitza com són els refugis per al plaer, des de les petites *maisons* de l'aristocràcia francesa del s. XVIII fins als apartaments per a solters proposats

per la revista *Playboy*. Mostra el paper de l'arquitectura i el mobiliari com a experiència sensorial en les estratègies de seducció i com la sofisticació en el disseny de giny constructius i mecànics dispara la imaginació eròtica.

Com hem vist, durant el segle XVIII la literatura i l'arquitectura s'influencien mútuament. L'exposició presenta l'arquitectura d'algunes novel·les emblemàtiques en aquest sentit, com ara *La Petite Maison* (1758), de Jean-François de Bastide. I és que, durant aquesta època, als afores de París es propaga la moda d'aquestes cases d'oci impulsades per alguns llibertins adinerats. Envoltades de parcs i de jardins, les luxoses petites *maisons* abriguen plaers clandestins. Cap home amb estil deixa d'anar-hi dos o tres cops per setmana, amb uns amics escollits, per fer-hi sopars íntims. A la seva novel·la Bastide les descriu amb tanta precisió que sembla que escriu un catàleg de decoració de l'època.

En aquest marc, es presenta el gabinet de lectura de ficció llibertina a càrrec de l'especialista Marie-Françoise Quignard, amb novel·les de Nerciat, Crébillon, Servigné, Choderlos de Laclos i Sade, entre altres autors. La novel·la lliberti-

El Nooscaphe-X1 Cybersex Immersion Engine de l'artista Yann Mihn. Prototip d'una màquina d'immersió total en la realitat virtual per a l'estimulació amb joguines sexuals controlades per ordinador.

→ na, relacionada amb la filosofia materialista de l'època, només té un objectiu: celebrar el desig i el gaudi dels cossos. Entrar al gabinet llibertí és entrar en un món imaginari, en què els personatges se sotmeten a totes les fantasies del desig. També és colar-se de la mà del narrador, observador clandestí, en l'atmosfera dels llocs tancats, com ara els tocadors, les cel·les dels convents o els bordells.

L'exposició també dedica un capítol sencer a la revista *Playboy*, que va definir una nova identitat per als homes, no només establint com s'havien de vestir, què havien d'escollar, beure i llegir sinó també amb quins mobles i en quins interiors havien de viure. De Frank Lloyd Wright a Mies van der Rohe, passant per John Lautner i Ant Farm, i fins a les produccions de disseny dels Eames, George Nelson, Eero Saarinen i Harry Bertoia, l'arquitectura i el disseny es presenten a través d'aquest mitjà com a instrument de reforma d'un codi de conducta. *Playboy*, com a màquina de comunicació d'un impacte enorme que tracta les dones i els edificis com a objectes de fantasia i desig, contribuirà de manera decisiva a transformar "la intimitat" en un espectacle públic. A l'exposició és reproduïx el mític llit circular de Hugh Hefner, molt ben definit per una de les grans especialistes del fenomen *Playboy*, Beatriz Preciado: "El llit rodó i giratori, connectat a un sistema de ràdio-telèfon-televisió, serveix tant de lloc d'orgies com de despatx de Hefner, que durant anys dirigeix l'empresa en pijama i sense sortir de casa. El llit s'ha convertit aquí en

una autèntica plataforma multimèdia, l'antecedent directe del nostre ordinador portàtil com a extensió mediàtica de la nostra libido, però també com a nou centre de producció i consum".

Sexualitat pública

L'exposició també presenta algunes cartografies de les passions contemporànies mitjançant obres d'arquitectes i artistes i descobreix espais públics codificats per al sexe, com ara parcs, els carrers mateixos o els lavabos públics. També s'hi tracten els espais de trobada sexual semipúblics, des del centre vacacional de luxe fins al bordell, el club de carretera, les saunes o la cambra fosca gai, les discoteques i la masmorra. Són àmbits on iniciació i transgressió actuen com a motor del desig: certa il·luminació, l'olor, la música –i fins els protocols d'higiene– formen part d'aquesta arquitectura informal. Estan dissenyats per a unes pràctiques determinades i alhora les regulen. Indrets exòtics per a les llunes de mel, llocs per al turisme sexual, barris gais a les grans ciutats, etc. Molts destins s'han especialitzat inscrivint el sexe en els seus plànols com a valor mercantil.

Però quins són avui dia els espais per al sexe? Sens dubte, el ciberespai té una importància creixent: des del porno a internet fins a *apps* de trobades sexuals per a tots els gustos. En plena utopia tecnològica, artistes com Yann Mihn, a la recerca de l'èxtasi telepàtic, treballa en el prototip d'una màquina d'immersió total en la realitat virtual i l'estimulació amb joguines sexuals controlades per ordinador: el seu Nooscaphe-X1 Cybersex Immersion Engine.

L'exposició també fa reflexionar sobre el fet que el desig, al segle XXI, posa l'accent en els altres, amb internet imposant una construcció laboriosa de la imatge de la vida privada. Del *selfie* a Instagram, estem obligats a resultar *sexy* i a mostrar felicitat. La imatge de la sexualitat publicada a les xarxes representa les relacions o les substitueix (sublimant-les)? La hipersexualització de la societat representada pels mitjans, substitueix la vida sexual real? La societat sembla enfonsar-se en una depressió narcisista en què internet funciona com una màquina masturbadora. En el context occidental, en el qual la permissivitat ja no és transgressió sinó norma, quin paper té l'arquitectura en la trobada gratuïta dels cossos, en la recuperació de la transgressió eròtica, en la reerotització de les relacions socials? ●